

Poz. 608

KONWENCJA

**Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem
i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych,**

sporządzona w Lanzarote dnia 25 października 2007 r.

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

podaje do powszechnej wiadomości:

Dnia 25 października 2007 r. w Lanzarote została sporządzona Konwencja Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych, w następującym brzmieniu:

Przekład

**Konwencja Rady Europy
o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem
w celach seksualnych**

Preambuła

Państwa członkowskie Rady Europy oraz inne państwa sygnatariusze niniejszej Konwencji;

zważywszy, że celem Rady Europy jest osiągnięcie większej jedności wśród jej członków;

zważywszy, że każde dziecko ma prawo do zapewnienia mu przez rodzinę, społeczeństwo oraz państwo takich środków ochrony, jakie są konieczne z uwagi na jego status jako osoby małoletniej;

odnotowując, że seksualne wykorzystywanie dzieci, a zwłaszcza dziecięca pornografia oraz prostytucja, a także wszelkie formy niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych, w tym przypadki czynów popełnianych za granicą, mają destrukcyjny wpływ na zdrowie dziecka i jego rozwój psychospołeczny;

zważywszy, że seksualne wykorzystywanie dzieci i niegodziwe traktowanie dzieci w celach seksualnych przybrało niepokojące rozmiary, tak na szczeblu krajowym, jak i międzynarodowym, w szczególności jeśli chodzi o wzrost korzystania z technologii informacyjnych i telekomunikacyjnych zarówno przez dzieci, jak i sprawców przestępstw

przeciwko nim, oraz że zapobieganie i zwalczanie takiego seksualnego wykorzystywania dzieci i niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych wymaga współpracy na szczeblu międzynarodowym;

zważywszy, że dobro i najlepsze interesy dzieci to wartości fundamentalne, wspólne wszystkim Państwom członkowskim, które należy wspierać bez żadnej dyskryminacji;

przywołując Plan Działań przyjęty na trzecim Szczycie Głów Państw i Rządów Rady Europy (Warszawa, dnia 16-17 maja 2005 r.) wzywający do opracowania środków mających na celu zwalczanie seksualnego wykorzystywania dzieci;

przywołując w szczególności Rekomendację Komitetu Ministrów Nr R (91) 11 w sprawie seksualnego wykorzystywania, pornografii, prostytucji oraz handlu dziećmi i młodzieżą, Rekomendację (2001) 16 w sprawie ochrony dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem oraz Konwencję Rady Europy o cyberprzestępczości (ETS Nr 185), a zwłaszcza jej art. 9, a także Konwencję Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi (ETS Nr 197);

mając na uwadze Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z 1950 r. (ETS Nr 5), zrewidowaną Europejską Kartę Społeczną ze zmianami z 1996 r. (ETS Nr 163) oraz Europejską Konwencję o wykonywaniu praw dzieci z 1996 r. (ETS Nr 160);

mając również na uwadze Konwencję o prawach dziecka, a zwłaszcza jej art. 34, Protokół Fakultatywny w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii, Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, a także Konwencję Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącą zakazu i natychmiastowych działań na rzecz eliminowania najgorszych form pracy dzieci;

mając na uwadze decyzję ramową Rady 2004/68/WSiSW dotyczącą zwalczania seksualnego wykorzystywania dzieci i pornografii dziecięcej, decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW w sprawie pozycji ofiary w postępowaniu karnym oraz decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW w sprawie zwalczania handlu ludźmi;

zwracając należytą uwagę na inne ważne międzynarodowe instrumenty oraz programy w tej dziedzinie, w szczególności Deklarację Sztokholmską i Agendę Działania, przyjęte na I Światowym Kongresie przeciwko Seksualnemu Wykorzystywaniu Dzieci w Celach Komercyjnych (27-31 sierpnia 1996 r.), Globalne Porozumienie przyjęte na II Światowym Kongresie przeciwko Seksualnemu Wykorzystywaniu Dzieci w Celach Komercyjnych w Jokohamie (17-20 grudnia 2001 r.), Porozumienie Budapeszteńskie i Plan Działania przyjęte na Konferencji przygotowawczej do II Światowego Kongresu przeciwko

Seksualnemu Wykorzystywaniu Dzieci w Celach Komercyjnych (20-21 listopada 2001 r.), Rezolucję Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych S-27/2 „Świat pasujący do dzieci” oraz trzyletni program „Budowanie Europy dla dzieci i z dziećmi”, przyjęty w efekcie trzeciego Szczytu i zapoczątkowany Konferencją w Monako (4-5 kwietnia 2006 r.);

zdecydowane wnieść skuteczny wkład w osiąganie wspólnego celu zapewnienia dzieciom ochrony przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych, bez względu na to, kto jest sprawcą oraz zapewnienia pomocy ofiarom;

zwracając uwagę na potrzebę stworzenia całościowego instrumentu międzynarodowego kładącego nacisk na prewencyjne, ochronne i prawno-karne aspekty w walce przeciwko wszelkim formom seksualnego wykorzystywania dzieci i niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych oraz tworzącego specjalny mechanizm monitorujący;

uzgodniły, co następuje:

Rozdział I- Cele, zasada niedyskryminacji i definicje

Artykuł 1- Cele

1. Celami niniejszej Konwencji są:

- a. zapobieganie i zwalczanie seksualnego wykorzystywania dzieci i niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych;
- b. ochrona praw dzieci będących ofiarami seksualnego wykorzystywania i niegodziwego traktowania w celach seksualnych;
- c. promowanie krajowej i międzynarodowej współpracy przeciwko seksualnemu wykorzystywaniu dzieci i niegodziwemu traktowaniu dzieci w celach seksualnych.

2. W celu zapewnienia skutecznej implementacji przez Strony postanowień niniejszej Konwencji, ustanawia ona specjalny mechanizm monitorujący.

Artykuł 2 - Zasada niedyskryminacji

Implementacja przez Strony postanowień niniejszej Konwencji, w szczególności korzystanie ze środków ochrony praw ofiar, powinna być zapewniona bez dyskryminacji ze względu na jakąkolwiek przyczynę, w szczególności: płeć, rasę, kolor skóry, język, religię, polityczne lub inne przekonania, pochodzenie narodowe lub społeczne, związek z mniejszością narodową własność, urodzenie, orientację seksualną, stan zdrowia, niepełnosprawność lub inną przyczynę.

Artykuł 3 - Definicje

Dla celów niniejszej Konwencji:

- a. „dziecko” oznacza każdą osobę poniżej 18 roku życia;
- b. „seksualne wykorzystywanie dzieci oraz niegodziwe traktowanie dzieci w celach seksualnych” obejmuje zachowania, o których mowa w art. 18 - 23 niniejszej Konwencji;
- c. „ofiara” oznacza dziecko, które stało się ofiarą seksualnego wykorzystania i niegodziwego traktowania w celach seksualnych.

Rozdział II - Środki prewencyjne

Artykuł 4 - Zasady

Każda ze Stron przyjmuje konieczne środki ustawodawcze lub inne w celu zapobiegania wszelkim formom seksualnego wykorzystywania dzieci i niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych oraz w celu ochrony dzieci.

Artykuł 5 - Rekrutacja, szkolenie, podnoszenie świadomości osób mających w swojej pracy kontakt z dziećmi

1. Każda Strona przyjmuje niezbędne środki ustawodawcze lub inne w celu promowania świadomości na temat ochrony oraz praw dzieci wśród osób mających regularny kontakt z dziećmi, w dziedzinach takich jak edukacja, służba zdrowia, opieka społeczna, wymiar sprawiedliwości, organy ścigania, a także w sektorach związanych ze sportem, kulturą i wypoczynkiem.
2. Każda ze Stron przyjmuje konieczne środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia, aby osoby, o których mowa w ust. 1, miały odpowiednią wiedzę dotyczącą seksualnego wykorzystywania dzieci i niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych, środków ich wykrywania oraz możliwości, o których mowa w art. 12 ust. 1.
3. Każda ze Stron przyjmuje konieczne środki ustawodawcze lub inne środki, które są zgodne z jej prawem wewnętrznym, w celu zapewnienia, aby w zawodach, które związane są z regularnymi kontaktami z dziećmi, kandydatami do wykonywania tych zawodów nie były osoby skazane w związku z popełnieniem czynów seksualnego wykorzystywania dzieci i niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych.

Artykuł 6 - Edukacja dzieci

Każda ze Stron przyjmuje konieczne środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia, aby dzieci otrzymywały w trakcie swojej edukacji w szkole podstawowej i ponadpodstawowej informacje o zagrożeniach związanych z seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniu w celach seksualnych oraz o środkach ochrony przed tymi zagrożeniami, które to informacje będą dostosowane do zmieniających się możliwości rozumienia tych zagrożeń przez dzieci. Informacje te, opracowywane we współpracy z rodzicami dzieci, stosownie do okoliczności, przekazywane będą w ramach ogólnej wiedzy na temat seksualności człowieka oraz będą kładły nacisk na sytuacje ryzyka, szczególnie sytuacje związane z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjnych i telekomunikacyjnych.

Artykuł 7 - Zapobiegawcze programy lub środki interwencji

Każda ze Stron zapewni, aby osoby, które obawiają się, że mogłyby popełnić któreś z przestępstw określonych w niniejszej Konwencji, mogły uzyskać dostęp, stosownie do okoliczności, do skutecznych programów lub środków interwencji, opracowanych w celu dokonania oceny ryzyka popełnienia przestępstwa oraz zapobiegania takim przestępstwom.

Artykuł 8 - Środki w odniesieniu do społeczeństwa

1. Każda ze Stron organizuje lub wspiera organizację kampanii informacyjnych w celu podnoszenia powszechnej świadomości na temat zjawiska seksualnego wykorzystywania dzieci i niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych oraz na temat środków ochronnych, jakie w tej dziedzinie mogą zostać podjęte.
2. Każda ze Stron przyjmuje konieczne środki ustawodawcze lub inne środki w celu uniemożliwienia lub zakazania dystrybucji materiałów zachęcających do popełniania przestępstw określonych zgodnie z niniejszą Konwencją.

Artykuł 9 - Udział dzieci, sektora prywatnego, mediów i społeczeństwa obywatelskiego

1. Każda ze Stron zachęca do uczestniczenia dzieci, odpowiednio do stopnia ich rozwoju i możliwości rozumienia, w opracowywaniu i wdrażaniu polityki Państwa, programów oraz innych działań dotyczących zwalczania seksualnego wykorzystywania dzieci i niegodziwego ich traktowania w celach seksualnych.

2. Każda ze Stron zachęca przedstawicieli sektora prywatnego, w szczególności przedsiębiorców związanych z technologią informacyjną i telekomunikacyjną, branżą turystyczną, sektorem bankowym i finansowym, a także społeczeństwo, do udziału w opracowywaniu i wdrażaniu polityki mającej na celu zapobieganie seksualnemu wykorzystywaniu dzieci i niegodziwemu traktowaniu dzieci w celach seksualnych oraz do wprowadzania wewnętrznych norm i zasad służących realizacji tej polityki.
3. Każda ze Stron zachęca media do udzielania stosownych informacji dotyczących wszelkich aspektów seksualnego wykorzystywania dzieci i niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych, przy należyтым poszanowaniu niezależności mediów oraz wolności prasy.
4. Każda ze Stron wspiera finansowanie społecznych projektów i programów, tam gdzie jest to wskazane, poprzez tworzenie specjalnych funduszy służących zapobieganiu seksualnemu wykorzystywaniu dzieci i niegodziwemu traktowaniu dzieci w celach seksualnych oraz ochrony dzieci przed tymi przestępstwami.

Rozdział III - Organy specjalistyczne i koordynujące

Artykuł 10 - Środki krajowe w zakresie koordynacji i współpracy

1. Każda ze Stron podejmuje środki niezbędne do zapewnienia koordynacji, zarówno na szczeblu krajowym, jak i lokalnym, pomiędzy różnymi instytucjami zajmującymi się ochroną, zapobieganiem i walką z seksualnym wykorzystywaniem dzieci i niegodziwym traktowaniem dzieci w celach seksualnych, w tym zwłaszcza instytucjami związanymi ze szkolnictwem, służbą zdrowia, pomocą społeczną oraz organami ścigania i organami sądowymi.
2. Każda ze Stron przyjmuje konieczne środki ustawodawcze lub inne środki w celu stworzenia lub ustanowienia:
 - a. niezależnych i kompetentnych instytucji krajowych lub lokalnych zajmujących się wspieraniem i ochroną praw dziecka, zapewniając im określone środki i uprawnienia;
 - b. mechanizmów gromadzenia danych lub punktów kontaktowych na poziomie krajowym i lokalnym oraz we współpracy ze społeczeństwem obywatelskim, w celu obserwacji i oceny zjawiska seksualnego wykorzystywania dzieci

i niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych, przy należyтым poszanowaniu wymogów ochrony danych osobowych.

3. Każda ze Stron zachęca do współpracy pomiędzy właściwymi organami władzy państwowej, przedstawicielami społeczeństwa oraz sektora prywatnego w celu lepszego zapobiegania i zwalczania seksualnego wykorzystywania dzieci i niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych.

Rozdział IV - Środki ochronne i pomoc ofiarom

Artykuł 11 - Zasady

1. Każda ze Stron ustanawia skuteczne programy społeczne i multidyscyplinarne struktury w celu zapewnienia niezbędnego wsparcia dla ofiar seksualnego wykorzystywania i niegodziwego traktowania w celach seksualnych, ich bliskich oraz dla każdej osoby sprawującej nad nimi pieczę.
2. Każda ze Stron przyjmuje konieczne środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia, aby w przypadku, gdy wiek ofiary nie został jeszcze ustalony, a istnieją podstawy do przypuszczenia, że ofiarą może być dziecko, ofiarom tym zostały udostępnione należne dzieciom środki ochrony i pomocy, zanim ich wiek zostanie ostatecznie ustalony.

Artykuł 12 - Zgłaszanie podejrzenia o seksualne wykorzystywanie lub seksualne obcowanie

1. Każda ze Stron przyjmuje konieczne środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia, aby zasady poufności, do zachowania których Strony są zobowiązane na podstawie przepisów ich prawa wewnętrznego i dotyczące wykonywania niektórych zawodów związanych z pracą z dziećmi, nie stanowiły przeszkody dla możliwości informowania przez te osoby odpowiednich służb odpowiedzialnych za ochronę dzieci o wszelkich uzasadnionych podejrzeniach, że dziecko stało się ofiarą seksualnego wykorzystywania lub niegodziwego traktowania w celach seksualnych.
2. Każda ze Stron przyjmuje konieczne środki ustawodawcze lub inne środki w celu zachęcenia każdej osoby, która wie lub w dobrej wierze podejrzewa popełnienie przestępstwa seksualnego wykorzystywania dzieci i niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych, do zgłoszenia takiego przypadku właściwym służbom.

Artykuł 13 - Specjalne linie telefoniczne

Każda ze Stron przyjmuje konieczne środki ustawodawcze lub inne środki zachęcające i wspierające tworzenie służb informacyjnych, takich jak specjalne linie telefoniczne lub internetowe, udzielających osobom dzwoniącym porad, nawet przy zachowaniu poufności lub przy poszanowaniu anonimowości tych osób.

Artykuł 14 - Pomoc ofiarom

1. Każda ze Stron przyjmuje konieczne środki ustawodawcze lub inne środki w celu udzielenia ofiarom seksualnego wykorzystywania i niegodziwego traktowania w celach seksualnych doraźnej lub długoterminowej pomocy w powrocie do zdrowia fizycznego oraz zdolności psychicznych i społecznych. Środki podjęte na podstawie niniejszego ustępu powinny w sposób odpowiedni uwzględniać opinię, potrzeby oraz obawy dziecka.
2. Każda ze Stron podejmuje środki, na warunkach przewidzianych w prawie krajowym, w celu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi właściwymi organizacjami społecznymi zaangażowanymi w pomoc ofiarom.
3. W przypadku, gdy w seksualnym wykorzystaniu dziecka lub niegodziwym traktowaniu dzieci w celach seksualnych biorą udział jego rodzice lub osoby sprawujące nad nim opiekę, procedury interwencyjne podejmowane w trybie art. 11 ust. 1 obejmują:
 - możliwość odizolowania domniemanego sprawcy;
 - możliwość usunięcia ofiary z jej środowiska rodzinnego, Warunki oraz czas trwania takiego usunięcia powinny zostać określone zgodnie z najlepiej pojętym interesem dziecka.
4. Każda ze Stron przyjmuje konieczne środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia, aby osoby bliskie dla ofiary korzystały, jeżeli jest to możliwe, z pomocy terapeutycznej, głównie z doraźnej opieki psychologicznej.

Rozdział V Programy i środki interwencyjne

Artykuł 15 - Zasady ogólne

1. Każda ze Stron zapewnia lub wspiera, zgodnie ze swoim prawem wewnętrznym, skuteczne programy interwencyjne dla osób, o których mowa w art. 16 ust. 1 i 2, w celu zapobiegania oraz zmniejszania ryzyka dalszego popełniania przestępstw o charakterze seksualnym przeciwko dzieciom. Takie programy oraz środki powinny być dostępne w każdej chwili w trakcie postępowania karnego, podczas pobytu w zakładzie karnym, jak i poza nim, zgodnie z warunkami przewidzianymi w prawie wewnętrznym.
2. Każda ze Stron zapewnia lub wspiera, zgodnie ze swoim prawem wewnętrznym, tworzenie zespołów lub innych form współpracy pomiędzy właściwymi organami, zwłaszcza w sektorze usług medycznych oraz usług społecznych, a także pomiędzy organami sądowymi oraz innymi organami odpowiedzialnymi za dalsze postępowanie z osobami, o których mowa w art. 16 ust. 1 i 2.
3. Każda ze Stron zapewnia, zgodnie ze swoim prawem wewnętrznym, ocenę zagrożenia oraz potencjalnego ryzyka ponownego popełnienia przestępstw, określonych w niniejszej Konwencji, przez osoby, o których mowa w art. 16 ust. 1 i 2 w celu określenia odpowiednich programów oraz środków interwencyjnych.
4. Każda ze Stron zapewnia, zgodnie ze swoim prawem wewnętrznym, ocenę skuteczności zastosowanych programów oraz środków.

Artykuł 16 - Osoby, do których adresowane są programy i środki interwencyjne

1. Każda ze Stron zapewnia, zgodnie ze swoim prawem wewnętrznym, aby osoby, wobec których prowadzone jest postępowanie karne w związku z którymkolwiek z przestępstw określonych w niniejszej Konwencji miały dostęp do programów lub środków, o których mowa w art. 15 ust. 1, na warunkach, które nie są ani krzywdzące, ani sprzeczne z prawem do obrony ani wymogami uczciwego i bezstronnego procesu, a w szczególności przy należyтым poszanowaniu przepisów regulujących zasadę domniemania niewinności.
2. Każda ze Stron zapewnia, zgodnie ze swoim prawem wewnętrznym, aby osoby skazane w związku z popełnieniem któregoś z przestępstw określonych w niniejszej Konwencji miały dostęp do programów lub środków, o których mowa w art. 15 ust. 1.
3. Każda ze Stron zapewnia, zgodnie ze swoim prawem wewnętrznym, aby programy lub środki interwencyjne były opracowywane lub dostosowywane w zależności od

potrzeb rozwojowych dzieci dopuszczających się przestępstwa seksualnego, w tym dzieci, które nie osiągnęły wiekowej granicy odpowiedzialności karnej, tak aby te programy lub środki odpowiadały problemom w zakresie ich zachowań seksualnych.

Artykuł 17 - Informowanie i zgoda

1. Każda ze Stron zapewnia, zgodnie ze swoim prawem wewnętrznym, aby osobom, o których mowa w art. 16, którym zaproponowano programy lub środki interwencyjne, były w pełni informowane o przyczynach takiej propozycji oraz wyrażały zgodę na zastosowanie takiego programu lub środka w oparciu o pełną znajomość faktów.
2. Każda ze Stron zapewnia, zgodnie ze swoim prawem wewnętrznym, aby osoby, którym zaproponowano programy lub środki interwencyjne miały możliwość odmowy, a w przypadku osób skazanych, aby były one uświadamiane, jakie mogą być konsekwencje takiej odmowy.

Rozdział VI Prawo karne materialne

Artykuł 18 - Wykorzystanie seksualne

1. Każda ze Stron przyjmuje konieczne środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia karalności zachowania umyślnego polegającego na:
 - a. uczestnictwie w czynnościach seksualnych z udziałem dziecka, które zgodnie z prawem krajowym nie osiągnęło wieku umożliwiającego mu wyrażenie zgody na podejmowanie czynności seksualnych;
 - b. uczestnictwie w czynnościach seksualnych z udziałem dziecka w przypadku:
 - zastosowania przymusu, siły, groźby lub
 - nadużycia zaufania, władzy lub wpływu na dziecko, w tym w ramach rodziny lub
 - nadużycia szczególnej sytuacji ofiary, zwłaszcza jej ułomności fizycznej lub psychicznej lub zależności.
2. Dla celów ust. 1, każda Strona ustala dolną granicę wieku dziecka, poniżej której istnieje zakaz uczestnictwa w czynnościach seksualnych z jego udziałem.

3. Celem przepisów ust. 1 lit. a nie jest uregulowanie czynności seksualnych pomiędzy osobami nieletnimi, podejmowanych za ich obopólną zgodą.

Artykuł 19 - Przestępstwa dotyczące dziecięcej prostytucji

1. Każda ze Stron przyjmuje konieczne środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia karalności zachowania umyślnego polegającego na:
 - a. rekrutacji dziecka do prostytucji lub powodowaniu udziału dziecka w prostytucji;
 - b. zmuszaniu dziecka do prostytucji lub osiąganiu z tego korzyści, lub wykorzystywaniu dziecka do tych celów w inny sposób;
 - c. korzystaniu z prostytucji dziecięcej.
2. Dla celów niniejszego artykułu, termin „dziecięca prostytucja” oznacza fakt wykorzystania dziecka do czynności seksualnych w sytuacji, gdy zostały przekazane lub obiecane tytułem zapłaty pieniądze lub każda inna forma wynagrodzenia lub świadczenia, bez względu na to, czy tę zapłatę, obietnicę czy świadczenie otrzymało dziecko czy też osoba trzecia.

Artykuł 20 - Przestępstwa dotyczące pornografii dziecięcej

1. Każda ze Stron przyjmuje konieczne środki ustawodawcze lub inne w celu zapewnienia karalności zachowania umyślnego polegającego na:
 - a. produkowaniu pornografii dziecięcej;
 - b. oferowaniu lub udostępnianiu pornografii dziecięcej;
 - c. dystrybucji lub przesyłaniu pornografii dziecięcej;
 - d. pozyskiwaniu pornografii dziecięcej dla siebie lub innej osoby;
 - e. posiadaniu pornografii dziecięcej;
 - f. świadomym pozyskiwaniu dostępu do pornografii dziecięcej za pośrednictwem technologii informacyjnych i telekomunikacyjnych.
2. Dla celów niniejszego artykułu, pojęcie „pornografia dziecięca” oznacza jakikolwiek materiał, który wizualnie przedstawia dziecko uczestniczące w rzeczywistej lub udawanej czynności wyrażnie seksualnej lub jakiegokolwiek przedstawianie narządów płciowych dziecka głównie w celach seksualnych.

3. Każda ze Stron może zastrzec sobie prawo do wyłączenia w całości lub części stosowania ust. 1 lit. a oraz lit. e w odniesieniu do produkcji i posiadania materiałów pornograficznych:
 - składających się wyłącznie z udawanego przedstawiania lub realistycznych obrazów nieistniejącego dziecka;
 - z udziałem dzieci, które osiągnęły wiek określony w wyniku zastosowania art. 18 ust. 2, w sytuacji, gdy obrazy te zostały wytworzone przez nie i są w ich posiadaniu za ich zgodą i wyłącznie na ich prywatny użytek.
4. Każda Strona może zastrzec sobie prawo do wyłączenia stosowania w całości lub części ust. 1 lit. f.

Artykuł 21 - Przestępstwa dotyczące udziału dziecka w prezentacjach pornograficznych

1. Każda ze Stron przyjmuje konieczne środki ustawodawcze lub inne w celu zapewnienia karalności następujących zachowań umyślnych:
 - a. rekrutacji dziecka do udziału w prezentacjach pornograficznych lub powodowania udziału dziecka w takich prezentacjach;
 - b. zmuszania dziecka do udziału w prezentacjach pornograficznych lub czerpania z tego korzyści lub innego rodzaju wykorzystywania dziecka do tych celów;
 - c. świadomego uczęszczania na prezentacje pornograficzne z udziałem dzieci.
2. Każda ze Stron może zastrzec sobie prawo do ograniczenia stosowania ust. 1 lit. c do sytuacji, gdy rekrutacja lub zmuszenie dziecka nastąpiło zgodnie z ust. 1 lit. a lub b.

Artykuł 22 - Demoralizacja dzieci

Każda ze Stron przyjmuje konieczne środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia karalności umyślnego powodowania sytuacji w celach seksualnych, w której dziecko, które nie osiągnęło wieku określonego w wyniku zastosowania art. 18 ust. 2, jest świadkiem obcowania seksualnego lub czynności seksualnych, nawet jeżeli nie jest zmuszone do uczestniczenia w nich.

Artykuł 23- Nagabywanie dzieci dla celów seksualnych

Każda ze Stron przyjmuje konieczne środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia karalności umyślnego składania dziecku, które nie ukończyło wieku określonego w wyniku zastosowania art. 18 ust. 2, przez osobę dorosłą za pośrednictwem technologii informacyjnych i telekomunikacyjnych, propozycji spotkania w celu popełnienia przeciwko dziecku któregokolwiek z przestępstw określonych na podstawie art. 18 ust. 1 lit. a lub art. 20 ust. 1 lit. a, w sytuacji, gdy za taką propozycją idą faktyczne działania mające na celu doprowadzenie do takiego spotkania.

Artykuł 24 - Pomocnictwo, podżeganie i usiłowanie

1. Każda ze Stron przyjmuje konieczne środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia karalności umyślnego zachowania polegającego na pomocnictwie w popełnieniu lub podżeganie do popełnienia przestępstwa określonego w Konwencji.
2. Każda ze Stron przyjmuje konieczne środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia karalności umyślnego zachowania polegającego na usiłowaniu popełnienia przestępstwa określonego w Konwencji.
3. Każda ze Stron może zastrzec sobie prawo do wyłączenia w całości lub w części stosowania ustępu 2 do przestępstw określonych w art. 20 ust. 1 lit. b, d, e oraz f, art. 21 ust. 1 lit. c, art. 22 oraz art. 23.

Artykuł 25 - Jurysdykcja

1. Każda ze Stron przyjmuje konieczne środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia jurysdykcji w stosunku do przestępstw określonych w Konwencji, jeżeli zostały one popełnione:
 - a. na jego terytorium lub
 - b. na pokładzie statku morskiego podnoszącego banderę tego państwa lub
 - c. na pokładzie samolotu zarejestrowanego zgodnie z prawem tego państwa lub
 - d. przez jego obywatela lub
 - e. przez osobę mającą miejsce zwyczajowego pobytu na terytorium tej Strony.
2. Każda ze Stron podejmuje starania zmierzające do przyjęcia koniecznych środków ustawodawczych lub innych środków w celu zapewnienia jurysdykcji w stosunku do któregokolwiek z przestępstw określonych zgodnie z niniejszą Konwencją, jeżeli to

- przestępstwo zostało popełnione przeciwko obywatelowi tego państwa lub przeciwko osobie mającej miejsce zwyczajowego pobytu na jego terytorium.
3. Każda ze Stron, podpisując lub składając dokument ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia, może w formie deklaracji skierowanej do Sekretarza Generalnego Rady Europy oświadczyć, że zastrzega sobie prawo do wyłączenia stosowania lub stosowania tylko w konkretnych przypadkach lub warunkach zasad jurysdykcyjnych ustanowionych w ust. 1 lit. e.
 4. W celu ścigania przestępstw określonych na podstawie art. 18, 19, 20 ust. 1 lit. a oraz art. 21 ust. 1 lit. a i b niniejszej Konwencji, każda Strona przyjmuje konieczne środki ustawodawcze lub inne w celu zapewnienia, że ich jurysdykcja w zakresie dotyczącym ust. 1 lit. d nie będzie uzależniona od faktu, że takie czyny są karalne w miejscu ich popełnienia.
 5. Każda ze Stron, podpisując lub składając dokument ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia, może w formie deklaracji skierowanej do Sekretarza Generalnego Rady Europy oświadczyć, że zastrzega sobie prawo do ograniczenia stosowania ust. 4, w odniesieniu do przestępstw określonych na podstawie art. 18 ust. 1 lit. b tiret 2 i 3, do przypadków, w których obywatel tego państwa ma miejsce zwyczajowego pobytu na jego terytorium.
 6. W celu ścigania przestępstw określonych na podstawie art. 18, 19, 20 ust. 1 lit. a oraz art. 21 niniejszej Konwencji, każda ze Stron przyjmuje konieczne środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia, że ich jurysdykcja w zakresie dotyczącym ust. 1 lit. d oraz lit. e nie będzie uzależniona od faktu, iż ściganie może być wszczęte wyłącznie na podstawie zawiadomienia ze strony ofiary lub ze strony państwa, na terytorium którego przestępstwo zostało popełnione.
 7. Każda ze Stron przyjmuje odpowiednie środki ustawodawcze lub inne w celu zapewnienia jurysdykcji w stosunku do przestępstw określonych w Konwencji, w sytuacji, gdy przypuszczalny sprawca przebywa na jej terytorium, a sprawcy postanowiono nie wydawać innej Stronie wyłącznie z powodu obywatelstwa tego sprawcy.
 8. W sytuacji, gdy więcej niż jedna Strona posiada jurysdykcję w stosunku do przestępstwa określonego w Konwencji, Strony te, tam gdzie to właściwe, uzgadniają

między sobą która ze Stron jest najbardziej właściwa do prowadzenia postępowania karnego.

9. Bez uszczerbku dla ogólnych norm prawa międzynarodowego, Konwencja nie wyłącza stosowania przez Stronę jurysdykcji w sprawach karnych zgodnie z jej prawem krajowym.

Artykuł 26 - Odpowiedzialność osób prawnych

1. Każda ze Stron przyjmuje konieczne środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia, ażeby osoba prawna ponosiła odpowiedzialność za przestępstwa określone w Konwencji, popełnione dla jej korzyści przez osobę fizyczną działającą indywidualnie, lub jako organ tej osoby prawnej zajmując w jej strukturze stanowisko kierownicze na podstawie:
 - a. pełnomocnictwa do reprezentowania osoby prawnej;
 - b. uprawnienia do podejmowania decyzji w imieniu osoby prawnej;
 - c. uprawnienia do sprawowania kontroli w ramach osoby prawnej.
2. Oprócz sytuacji określonych w ust. 1, każda ze Stron przyjmuje odpowiednie środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia, aby osoba prawna mogła być pociągnięta do odpowiedzialności karnej wówczas, gdy brak nadzoru lub kontroli sprawowanej przez osobę wymienioną w ust. 1 mógł przyczynić się do popełnienia przestępstwa określonego w Konwencji przez osobę podlegającą osobie prawnej z korzyścią dla tej osoby prawnej.
3. Zgodnie z zasadami prawnymi Strony, odpowiedzialność osoby prawnej może mieć charakter karny, cywilny lub administracyjny.
4. Odpowiedzialność osoby prawnej nie wpływa na zakres odpowiedzialności osób fizycznych, które dopuściły się popełnienia przestępstwa.

Artykuł 27 - Sankcje i środki

1. Każda ze Stron przyjmuje odpowiednie środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia, aby przestępstwa określone w Konwencji, mając na względzie ich wagę, podlegały efektywnym, proporcjonalnym i odstraszającym sankcjom. Wśród sankcji powinna znaleźć się kara pozbawienia wolności w wymiarze, który pozwala na wszczęcie i przeprowadzenie postępowania ekstradycyjnego.

2. Każda ze Stron przyjmuje odpowiednie środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia, aby osoby prawne ponoszące odpowiedzialność na podstawie art. 26 podlegały efektywnym, proporcjonalnym i odstraszającym sankcjom, wśród których znajduje się grzywna lub kara pieniężna. Oprócz nich mogą mieć zastosowanie inne sankcje, takie jak:
 - a. pozbawienie uprawnienia do korzystania z pomocy i świadczeń publicznych;
 - b. czasowe lub całkowite pozbawienie prawa do prowadzenia działalności gospodarczej;
 - c. oddanie pod dozór sądu;
 - d. sądowy nakaz likwidacji działalności.
3. Każda ze Stron przyjmuje odpowiednie środki ustawodawcze lub inne środki w celu:
 - a. umożliwienia dokonania zajęcia lub konfiskaty:
 - przedmiotów, dokumentów i innych narzędzi wykorzystanych lub służących do popełnienia lub mających na celu ułatwienie popełnienia przestępstwa określonego w Konwencji;
 - korzyści pochodzącej z przestępstwa określonego w Konwencji lub jej równowartości;
 - b. umożliwienia czasowego lub całkowitego zamknięcia pomieszczeń i urządzeń wykorzystanych do popełnienia któregoś z przestępstw określonych w Konwencji, bez uszczerbku dla praw osób trzecich działających w dobrej wierze, lub czasowego, bądź całkowitego pozbawienia sprawcy możliwości wykonywania działalności zawodowej lub działalności w ramach wolontariatu, polegającej na kontaktach z dziećmi, w ramach których zostało popełnione przestępstwo.
4. Każda ze Stron może przyjąć inne środki w odniesieniu do sprawców, takie jak pozbawienie praw rodzicielskich, czy też poddanie ich reżimowi kontrolnemu lub dozorowi.
5. Każda ze Stron może postanowić, aby korzyści z przestępstwa lub mienie skonfiskowane zgodnie z niniejszym artykułem było lokowane na specjalnym funduszu, w celu finansowania programów prewencyjnych i pomocowych

skierowanych do ofiar któregośkolwiek z przestępstw określonych w niniejszej Konwencji.

Artykuł 28 – Okoliczności obciążające

Każda ze Stron przyjmuje odpowiednie środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia, aby następujące okoliczności, o ile już nie stanowią one znamion przestępstwa, były, zgodnie z prawem krajowym, traktowane jako okoliczności wpływające na zaostrzenie wymiaru kary w odniesieniu do przestępstw określonych w niniejszej Konwencji:

- a. przestępstwo spowodowało znaczny uszczerbek na zdrowiu psychicznym lub fizycznym pokrzywdzonego;
- b. przestępstwo poprzedzone było lub towarzyszyło mu użycie tortur lub poważnej przemocy;
- c. przestępstwo popełniono przeciwko pokrzywdzonemu szczególnie bezbronnemu;
- d. przestępstwo popełnił członek rodziny, osoba mieszkająca z dzieckiem lub osoba, która nadużyła przysługującego mu władztwa;
- e. przestępstwo zostało popełnione przez więcej niż jedną osobę działające wspólnie;
- f. przestępstwo zostało popełnione w ramach organizacji przestępczej;
- g. sprawca był już skazany za przestępstwo tego samego rodzaju.

Artykuł 29 - Poprzednie wyroki

Każda ze Stron przyjmuje odpowiednie środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia możliwości uwzględnienia, przy ustalaniu wymiaru kary, prawomocnych wyroków skazujących wydanych przez inny organ w związku z przestępstwami określonymi zgodnie z niniejszą Konwencją.

Rozdział VII Postępowanie przygotowawcze, ściganie i prawo procesowe

Artykuł 30 - Zasady

1. Każda ze Stron przyjmuje odpowiednie środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia, aby postępowanie przygotowawcze i postępowanie karne były prowadzone w najlepszym interesie dziecka i z poszanowaniem praw dziecka.
2. Każda ze Stron podejmuje działania zapewniające ofiarom ochronę, w taki sposób, aby prowadzone postępowanie przygotowawcze oraz postępowanie sądowe nie potęgowały u dziecka przeżyć traumatycznych oraz aby działania organów wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych wiązały się, tam gdzie to właściwe, z zapewnieniem pomocy dzieciom.
3. Każda ze Stron zapewnia, aby postępowanie przygotowawcze oraz postępowanie sądowe miały charakter priorytetowy oraz aby były prowadzone bez nieuzasadnionej zwłoki.
4. Każda ze Stron zapewnia, aby środki stosowane na podstawie niniejszego rozdziału nie naruszały prawa do obrony oraz wymogów uczciwego i bezstronnego procesu zgodnie z art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.
5. Każda ze Stron, zgodnie z zasadami swojego prawa wewnętrznego, przyjmuje odpowiednie środki ustawodawcze lub inne środki:
 - w celu zapewnienia skutecznego postępowania przygotowawczego oraz ścigania przestępstw określonych w niniejszej Konwencji, dopuszczając stosownie do okoliczności, możliwość prowadzenia operacji pod przykryciem;
 - w celu umożliwienia jednostkom lub organom prowadzącym postępowanie przygotowawcze identyfikacji poszkodowanych w wyniku przestępstw określonych zgodnie z art. 20, w szczególności poprzez analizę materiału zawierającego pornografię dziecięcą, takich jak zdjęcia oraz nagrania audio-video, przekazywanego lub udostępnianego przy użyciu technologii informacyjnych lub telekomunikacyjnych.

Artykuł 31 - Ogólne środki ochrony

1. Każda ze Stron przyjmuje odpowiednie środki ustawodawcze lub inne środki w celu ochrony praw i interesów pokrzywdzonych, w tym ich szczególnych potrzeb jako świadków na każdym etapie postępowania przygotowawczego oraz postępowania sądowego w szczególności poprzez:
 - a. informowanie ich o przysługujących im prawach oraz służbach pozostających do ich dyspozycji, chyba, że nie życzą sobie udzielania takiej informacji o działaniach podjętych w związku ze złożoną przez nich skargą, zarzutach, przebiegu postępowania przygotowawczego lub sądowego, ich roli w postępowaniu oraz sposobie zakończenia sprawy;
 - b. zapewnienie, przynajmniej w sytuacjach niebezpieczeństwa grożącego poszkodowanym oraz ich rodzinom i jeżeli jest to uzasadnione, możliwości informowania tych osób o zwolnieniu czasowym lub stałym osoby skazanej lub ściganej;
 - c. zapewnienie im, w sposób zgodny z zasadami krajowego prawa procesowego, możliwości wyboru sposobu wyrażania swoich opinii, potrzeb oraz obaw co do przeprowadzenia czynności z ich udziałem i innych form dostarczenia dowodów zarówno osobiście, jak i przez inną uprawnioną osobę oraz do uwzględnienia takich opinii, potrzeb i obaw;
 - d. zapewnienie im pomocy ze strony odpowiednich służb w taki sposób, aby ich prawa i interesy były właściwie przedstawione i wzięte pod uwagę;
 - e. ochronę ich prywatności, tożsamości oraz wizerunku, a także unikanie publicznego rozpowszechniania informacji, które mogłyby doprowadzić do ujawnienia ich tożsamości, poprzez podjęcie środków ochrony przewidzianych w prawie krajowym;
 - f. zapewnienie bezpieczeństwa ofiarom oraz ich rodzinom, a także świadkom oskarżenia przed zastraszeniem, zemstą lub ponownym popełnianiem względem nich czynu karalnego;
 - g. unikanie sytuacji, w których w budynku sądu lub organu ścigania pokrzywdzony miałby bezpośredni kontakt ze sprawcą, chyba że właściwe organy kierując się najlepszym interesem dziecka zdecydują inaczej lub gdy takiego kontaktu wymaga postępowanie przygotowawcze lub sądowe.

2. Każda ze Stron zapewnia, aby pokrzywdzeni, od pierwszego kontaktu z właściwymi organami, mieli dostęp do informacji o odpowiednich procedurach sądowych i administracyjnych.
3. Każda ze Stron zapewnia, aby pokrzywdzeni mieli dostęp do gwarantowanej prawem krajowym nieodpłatnej pomocy prawnej w sytuacji, gdy przysługuje im prawo występowania w postępowaniu karnym w charakterze strony.
4. Każda ze Stron zapewnia organom sądowym możliwość wyznaczenia pokrzywdzonemu pełnomocnika szczególnego w sytuacji, gdy na podstawie przepisów prawa wewnętrznego może on występować w postępowaniu karnym w charakterze strony oraz gdy osoby, którym przysługuje władza rodzicielska są wyłączone z reprezentowania dziecka w takim postępowaniu z powodu konfliktu interesów pomiędzy nim a pokrzywdzonym.
5. Każda ze Stron zapewnia, w drodze przyjęcia odpowiednich środków ustawodawczych lub innych środków, w granicach prawa krajowego, możliwość, aby grupy, fundacje, stowarzyszenia lub organizacje rządowe, lub pozarządowe mogły wspierać lub pomagać pokrzywdzonym za ich zgodą podczas postępowania karnego obejmującego przestępstwa określone w niniejszej Konwencji.
6. Każda ze Stron zapewnia, aby pokrzywdzony otrzymał informacje o uprawnieniach przysługujących na podstawie niniejszego artykułu w sposób dostosowany do wieku i stopnia dojrzałości pokrzywdzonego oraz w zrozumiałym dla niego języku.

Artykuł 32 - Wszczęcie postępowania

Każda ze Stron przyjmuje odpowiednie środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia, aby postępowanie przygotowawcze lub ściganie przestępstw określonych w Konwencji nie było uzależnione od zawiadomienia lub oskarżenia złożonego przez pokrzywdzonego oraz aby postępowanie mogło być w dalszym ciągu prowadzone, nawet jeżeli pokrzywdzony wycofa swoje zeznania.

Artykuł 33 - Przedawnienie

Każda ze Stron przyjmuje konieczne środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia, aby termin przedawnienia dla wszczęcia postępowania w związku z przestępstwami określonymi zgodnie z art. 18, 19 ust. 1 lit. a i lit. b oraz art. 21 ust. 1 lit. a i lit. b biegł w czasie wystarczającym dla skutecznego wszczęcia postępowania po

uzyskaniu przez pokrzywdzonego pełnoletności oraz w czasie współmiernym do ciężaru przestępstwa.

Artykuł 34 - Postępowanie przygotowawcze

1. Każda ze Stron przyjmuje takie środki, jakie mogą okazać się niezbędne w celu zapewnienia, aby osoby, jednostki lub służby prowadzące postępowanie przygotowawcze były wyspecjalizowane w zakresie zwalczania seksualnego wykorzystywania dzieci i niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych oraz aby osoby te były w tym celu przeszkolone. Takim jednostkom lub służbom zapewnia się odpowiednie zasoby finansowe.
2. Każda ze Stron przyjmuje odpowiednie środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia, aby niepewność co do rzeczywistego wieku pokrzywdzonego nie była przeszkodą dla wszczęcia postępowania przygotowawczego.

Artykuł 35 - Przesłuchanie dziecka

1. Każda Strona przyjmuje odpowiednie środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia, aby:
 - a. przesłuchanie dziecka odbyło się bez nieuzasadnionej zwłoki licząc od chwili powzięcia wiadomości przez właściwe organy o okolicznościach uzasadniających przesłuchanie;
 - b. przesłuchanie dziecka odbywało się w razie konieczności w pomieszczeniach zaprojektowanych lub dostosowanych do tych celów;
 - c. przesłuchanie dziecka było prowadzone przez wyszkolonych do tego specjalistów;
 - d. przesłuchanie dziecka prowadzone było, w miarę możliwości i potrzeb, przez tę samą osobę;
 - e. liczba przesłuchań była ograniczona do minimum w takim zakresie, w jakim jest to niezbędne dla celów postępowania karnego;
 - f. dziecku mógł towarzyszyć jego przedstawiciel ustawowy lub, stosownie do sytuacji, osoba dorosła wybrana przez niego, o ile w odniesieniu do tej osoby nie została wydana decyzja odmienna uzasadniona okolicznościami sprawy.
2. Każda ze Stron przyjmuje odpowiednie środki ustawodawcze lub inne środki w celu umożliwienia, aby każde przesłuchanie pokrzywdzonego lub stosownie do sytuacji

świadka będącego dzieckiem, mogło być rejestrowane techniką video oraz aby taki zapis z przesłuchania mógł być przyjęty jako dowód w postępowaniu przed sądem, na zasadach przewidzianych w prawie wewnętrznym.

3. W przypadku, gdy nie ustalono dokładnego wieku pokrzywdzonego, lecz istnieją podstawy do przyjęcia, iż pokrzywdzony jest dzieckiem, środki, o których mowa w ustępach 1 i 2, powinny być stosowane również w toku czynności, zanim wiek pokrzywdzonego zostanie ostatecznie ustalony.

Artykuł 36 - Postępowanie sądowe

1. Każda ze Stron przyjmuje odpowiednie środki ustawodawcze lub inne środki, przy należyтым poszanowaniu przepisów regulujących autonomię zawodów prawniczych, w celu zapewnienia, aby w szkoleniach z zakresu praw dziecka oraz problemów seksualnego wykorzystywania dzieci i niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych mogły uczestniczyć wszystkie osoby zaangażowane w postępowanie, a w szczególności sędziowie, prokuratorzy oraz adwokaci.
2. Każda ze Stron przyjmuje ustawodawcze i inne środki w celu zapewnienia, by zgodnie z prawem krajowym:
 - a. sędzia mógł zarządzić, aby rozprawa odbyła się bez udziału publiczności;
 - b. przesłuchanie pokrzywdzonego przed sądem mogło odbyć się bez jego obecności, w szczególności poprzez zastosowanie odpowiednich technologii komunikacyjnych.

Rozdział VIII - Zapis danych oraz ich przechowywanie

Artykuł 37 - Zapis oraz przechowywanie danych krajowych dotyczących osób skazanych za popełnienie przestępstwa na tle seksualnym

1. Dla celów zapobiegania i ścigania przestępstw określonych w niniejszej Konwencji, każda Strona przyjmuje konieczne środki ustawodawcze lub inne w celu gromadzenia i przechowywania, zgodnie ze stosownymi przepisami dotyczącymi ochrony danych osobowych oraz innymi właściwymi zasadami i gwarancjami przewidzianymi w prawie krajowym, danych o tożsamości i profilu DNA skazanych za przestępstwa ustanowione w niniejszej Konwencji.

2. Każda ze Stron, w chwili podpisywania lub składania dokumentu ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia do niniejszej Konwencji, notyfikuje Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy nazwę i adres jednego organu krajowego odpowiedzialnego w zakresie celów, o których mowa w ust. 1.
3. Każda ze Stron przyjmuje środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia, aby informacje, o których mowa w ust. 1, mogły być przekazane właściwym organom innej Strony, zgodnie z warunkami ustanowionymi w prawie krajowym i odpowiednich instrumentach międzynarodowych.

Rozdział IX — Współpraca międzynarodowa

Artykuł 38 - Ogólne zasady i środki dotyczące współpracy międzynarodowej

1. Umawiające się Strony współpracują ze sobą na podstawie przepisów niniejszej Konwencji i poprzez stosowanie innych, odpowiednich instrumentów prawa międzynarodowego, porozumień dwustronnych, zasady wzajemności i prawa krajowego w możliwie jak najszerszym zakresie, w celu:
 - a. zapobiegania i zwalczania seksualnego wykorzystywania dzieci i niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych;
 - b. zapewniania ochrony i pomocy ofiarom tych przestępstw;
 - c. skutecznego prowadzenia śledztw lub innych postępowań dotyczących przestępstw określonych niniejszej Konwencji.
2. Każda ze Stron przyjmuje odpowiednie środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia, aby ofiara przestępstwa w rozumieniu niniejszej Konwencji przebywająca na terytorium państwa-Strony Konwencji innego niż państwo zamieszkania ofiary, mogła zgłosić skargę do odpowiednich władz swojego państwa zamieszkania.
3. Jeżeli Strona, która uzależnia wzajemną pomoc prawną w sprawach karnych lub ekstradycję od istnienia umowy otrzyma wniosek o pomoc prawną lub ekstradycję skierowany do niej przez Stronę, z którą takiego porozumienia nie zawarła, może uznać niniejszą Konwencję jako podstawę prawną dla wzajemnej pomocy prawnej w sprawach karnych dotyczących ekstradycji, w odniesieniu do przestępstw określonych zgodnie z niniejszą Konwencją.

4. Każda ze Stron podejmie stosowne działania w celu zintegrowania, stosownie do sytuacji, zapobiegania oraz walki z seksualnym wykorzystywaniem dzieci oraz niegodziwym traktowaniem dzieci w celach seksualnych przy pomocy programów pomocy rozwojowej kierowanej na rzecz państw trzecich.

Rozdział X - Mechanizm monitorujący

Artykuł 39 - Komitet Stron

1. W skład Komitetu Stron wchodzi przedstawiciele Stron Konwencji.
2. Komitet Stron zwoływany jest przez Sekretarza Generalnego Rady Europy. Pierwsze posiedzenie Komitetu odbędzie się przed upływem roku od wejścia w życie niniejszej Konwencji w stosunku do dziesiątego sygnatariusza, który ją ratyfikował. Kolejne posiedzenia Komitetu odbywają się na wniosek co najmniej jednej trzeciej Stron lub Sekretarza Generalnego.
3. Komitet Stron przyjmuje własny regulamin.

Artykuł 40 - Pozostali przedstawiciele

1. Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy, Komisarz ds. Praw Człowieka, Europejski Komitet ds. Problematyki Przystępności (CDPC), a także inne właściwe komitety międzyrządowe Rady Europy wyznaczają swoich przedstawicieli do Komitetu Stron.
2. Komitet Ministrów może wezwać inne organy Rady Europy do wyznaczenia ich przedstawicieli w Komitecie Stron, po przeprowadzeniu z nim konsultacji.
3. Przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego, a zwłaszcza organizacji pozarządowych, mogą wejść w skład Komitetu Stron w charakterze obserwatora, przy zastosowaniu procedury określonej stosownymi przepisami Rady Europy.
4. Przedstawiciele wyznaczeni na podstawie ust. 1-3 uczestniczą w spotkaniach Komitetu Stron bez prawa głosu.

Artykuł 41 - Funkcje Komitetu Stron

1. Komitet Stron prowadzi nadzór nad implementacją niniejszej Konwencji. Regulamin Komitetu Stron określa procedurę oceny implementacji niniejszej Konwencji.

2. Komitet Stron ułatwia gromadzenie, analizę oraz wymianę informacji, doświadczeń oraz dobrych praktyk pomiędzy państwami w celu poprawy ich możliwości w zakresie zapobiegania oraz zwalczania wykorzystywania seksualnego dzieci oraz niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych.
3. Ponadto, w zależności od sytuacji, Komitet Stron:
 - a. ułatwia lub poprawia skuteczność korzystania z niniejszej Konwencji oraz jej implementację, w tym ustalanie problemów oraz skutków wszelkich deklaracji lub zastrzeżeń wniesionych w trybie Konwencji;
 - b. wyraża opinię w odniesieniu do wszelkich pytań dotyczących stosowania niniejszej Konwencji oraz ułatwia wymianę informacji na temat znaczących osiągnięć z dziedziny prawa, polityki czy technologii.
4. Komitet Stron w wykonywaniu swoich zadań wynikających z niniejszego artykułu wspomagany jest przez Sekretariat Rady Europy.
5. Europejski Komitet ds. Problematyki Przeszłości (CDPC) będzie okresowo informowany w zakresie działań wymienionych w ust. 1, 2 i 3.

Rozdział XI - Stosunek do innych instrumentów międzynarodowych

Artykuł 42 - Stosunek do Konwencji ONZ o prawach dziecka oraz jej Protokołu Fakultatywnego w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii

Niniejsza Konwencja nie narusza praw i obowiązków wynikających z przepisów Konwencji ONZ o prawach dziecka oraz jej Protokołu Fakultatywnego w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii i ma na celu zwiększenie ochrony jaką dają oraz rozszerzenie i uzupełnienie zawartych w nich standardów.

Artykuł 43 - Stosunek do innych instrumentów międzynarodowych

1. Niniejsza Konwencja nie narusza praw i obowiązków wynikających z innych instrumentów międzynarodowych, wobec których Strony niniejszej Konwencji są lub stają się Stronami i które zawierają postanowienia dotyczące spraw regulowanych przepisami niniejszej Konwencji i które zapewniają większą ochronę i pomoc dzieciom-ofiarom seksualnego wykorzystywania lub niegodziwego traktowania w celach seksualnych.

2. Strony Konwencji mogą zawierać ze sobą umowy dwustronne lub wielostronne, dotyczące spraw będących przedmiotem regulacji niniejszej Konwencji, w celu uzupełnienia lub wzmocnienia jej postanowień, lub ułatwienia realizacji zasad w niej zawartych.
3. Państwa-Strony będące członkami Unii Europejskiej stosują w swoich wzajemnych stosunkach reguły wspólnotowe i unijne regulujące sprawy, o których mowa w niniejszej Konwencji i mające zastosowanie do konkretnych spraw bez uszczerbku dla przedmiotu i celu niniejszej Konwencji oraz bez uszczerbku dla pełnego zastosowania niniejszej Konwencji wraz z innymi Stronami.

Rozdział XII - Zmiany do Konwencji

Artykuł 44 - Zmiany

1. Każda propozycja zmiany do niniejszej Konwencji zgłoszona przez jej Stronę jest przekazywana do Sekretarza Generalnego Rady Europy, który przekazuje propozycję do Państw członkowskich Rady Europy, każdego państwa sygnatariusza, każdego państwa-Strony niniejszej Konwencji, Wspólnoty Europejskiej, każdego państwa zaproszonego do podpisania niniejszej Konwencji zgodnie z przepisami art. 45 ust. 1 oraz każdego państwa zaproszonego do przystąpienia do niniejszej Konwencji zgodnie z przepisami art. 46 ust. 1.
2. Każda zmiana zaproponowana przez Stronę Konwencji zostaje przekazana do Europejskiego Komitetu ds. Problematyki Przemocności (CDPC), który przedstawia Komitetowi Ministrów swoją opinię o proponowanej zmianie.
3. Komitet Ministrów rozpatruje proponowaną zmianę i opinię na temat zmiany przedstawioną przez Komitet ds. Problematyki Przemocności i, po konsultacjach z państwami-Stronami tej Konwencji nienależącymi do Rady Europy, może przyjąć zmianę.
4. Tekst każdej zmiany przyjętej przez Komitet Ministrów zgodnie z ustępem 3 tego artykułu zostaje przesłany Stronom do akceptacji.
5. Każda zmiana przyjęta zgodnie z ust. 3 niniejszego artykułu wchodzi w życie w pierwszym dniu miesiąca po upływie jednego miesiąca po poinformowaniu

Sekretarza Generalnego Rady Europy przez wszystkie Strony Konwencji o akceptacji tej zmiany.

Rozdział XIII - Postanowienia końcowe

Artykuł 45 - Podpisanie i wejście w życie

1. Niniejsza Konwencja jest otwarta do podpisu dla Państw członkowskich Rady Europy, państw niebędących członkiem Rady Europy, które uczestniczyły w jej stworzeniu, a także dla Wspólnoty Europejskiej.
2. Niniejsza Konwencja podlega ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu. Dokumenty ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia są przekazywane Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy.
3. Niniejsza Konwencja wchodzi w życie pierwszego dnia miesiąca po upływie trzech miesięcy od daty wyrażenia przez 5 państw sygnatariuszy, w tym przynajmniej 3 Państw członkowskich Rady Europy, zgody na związanie się Konwencją zgodnie z przepisami zawartymi w poprzednim ustępie.
4. Niniejsza Konwencja wchodzi w życie w odniesieniu do każdej Strony, o której mowa w ust. 1 lub Wspólnoty Europejskiej, a która wyraża późniejszą zgodę na związanie się nią pierwszego dnia miesiąca po upływie trzech miesięcy od daty złożenia dokumentu ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia.

Artykuł 46 - Przystąpienie do Konwencji

1. Po wejściu w życie niniejszej Konwencji Komitet Ministrów Rady Europy, po skonsultowaniu się z państwami-Stronami Konwencji, na podstawie decyzji podjętej większością głosów przewidzianą w artykule 20 ust. d Statutu Rady Europy i z zastrzeżeniem jednomyślności przedstawicieli państw-Stron uprawnionych do zasiadania w Komitecie Ministrów, może zaprosić Wspólnotę Europejską, jak również każde państwo niebędące członkiem Rady i nieuczestniczące w opracowaniu Konwencji, do przystąpienia do Konwencji.
2. Wobec każdego państwa przystępującego Konwencja wchodzi w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie okresu trzech miesięcy od dnia złożenia dokumentu przystąpienia Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy.

Artykuł 47 - Zakres terytorialny stosowania Konwencji

1. Każde państwo lub Wspólnota Europejska może, w chwili składania podpisu lub dokumentu ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia, wskazać terytorium lub terytoria, na których stosuje się Konwencję.
2. Każde państwo może, w jakimkolwiek późniejszym terminie, poprzez oświadczenie skierowane do Sekretarza Generalnego Rady Europy, rozszerzyć zakres stosowania niniejszej Konwencji na jakiegokolwiek inne terytorium wskazane w oświadczeniu. W odniesieniu do takiego terytorium Konwencja wejdzie w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie okresu trzech miesięcy od dnia otrzymania takiego oświadczenia przez Sekretarza Generalnego.
3. Każde oświadczenie złożone na mocy dwóch poprzedzających ustępów może być wycofane w stosunku do jakiegokolwiek terytorium wyszczególnionego w oświadczeniu w drodze notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego Rady Europy. Wycofanie staje się skuteczne pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie okresu trzech miesięcy od dnia otrzymania notyfikacji przez Sekretarza Generalnego.

Artykuł 48 - Zastrzeżenia

Nie można złożyć zastrzeżeń do niniejszej Konwencji, z wyjątkiem zastrzeżeń wyraźnie przewidzianych przepisami niniejszej Konwencji. Każde zastrzeżenie można wycofać w dowolnym czasie.

Artykuł 49 - Wypowiedzenie

1. Strona może, w dowolnym czasie, wypowiedzieć niniejszą Konwencję w drodze notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego Rady Europy.
2. Wypowiedzenie staje się skuteczne pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie trzech miesięcy od dnia otrzymania notyfikacji przez Sekretarza Generalnego.

Artykuł 50 - Notyfikacja

Sekretarz Generalny Rady Europy notyfikuje Państwom członkowskim Rady Europy, każdemu państwu sygnatariuszowi, każdemu państwu-Stronie niniejszej Konwencji, Wspólnocie Europejskiej, każdemu państwu zaproszonemu do podpisania niniejszej

Konwencji zgodnie z przepisami art. 45 oraz każdemu państwu zaproszonemu do przystąpienia do niniejszej Konwencji zgodnie z przepisami art. 46:

- a. każde złożenie podpisu;
- b. złożenie każdego dokumentu ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia;
- c. każdą datę wejścia w życie Konwencji zgodnie z art. 45 i 46;
- d. każdą zmianę przyjętą zgodnie z art. 44 oraz datę wejścia w życie tej zmiany;
- e. każde zastrzeżenie złożone na mocy art. 48;
- f. każde wypowiedzenie na mocy przepisów art. 49;
- g. każdy inny akt, notyfikację lub informację odnoszącą się do niniejszej Konwencji.

Na dowód czego niżej podpisani, będąc do tego należycie upoważnieni, podpisali niniejszą Konwencję.

Sporządzono w Lanzarote dnia 25 października 2007 r. w językach angielskim i francuskim, przy czym każdy z tych tekstów jest jednakowo autentyczny, w jednym egzemplarzu, który zostanie złożony w archiwach Rady Europy. Sekretarz Generalny Rady Europy przekazuje odpis poświadczony za zgodność z oryginałem wszystkim Państwom członkowskim Rady Europy, każdemu państwu niebędącemu członkiem, które uczestniczyło w stworzeniu niniejszej Konwencji, Wspólnocie Europejskiej i każdemu państwu zaproszonemu do przystąpienia do niniejszej Konwencji.

Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse

Preamble

The member States of the Council of Europe and the other signatories hereto;

Considering that the aim of the Council of Europe is to achieve a greater unity between its members;

Considering that every child has the right to such measures of protection as are required by his or her status as a minor, on the part of his or her family, society and the State;

Observing that the sexual exploitation of children, in particular child pornography and prostitution, and all forms of sexual abuse of children, including acts which are committed abroad, are destructive to children's health and psycho-social development;

Observing that the sexual exploitation and sexual abuse of children have grown to worrying proportions at both national and international level, in particular as regards the increased use by both children and perpetrators of information and communication technologies (ICTs), and that preventing and combating such sexual exploitation and sexual abuse of children require international co-operation;

Considering that the well-being and best interests of children are fundamental values shared by all member States and must be promoted without any discrimination;

Recalling the Action Plan adopted at the 3rd Summit of Heads of State and Governments of the Council of Europe (Warsaw, 16-17 May 2005), calling for the elaboration of measures to stop sexual exploitation of children;

Recalling in particular the Committee of Ministers Recommendation No. R (91) 11 concerning sexual exploitation, pornography and prostitution of, and trafficking in, children and young adults, Recommendation Rec(2001)16 on the protection of children against sexual exploitation, and the Convention on Cybercrime (ETS No. 185), especially Article 9 thereof, as well as the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No. 197);

Bearing in mind the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (1950, ETS No. 5), the revised European Social Charter (1996, ETS No. 163), and the European Convention on the Exercise of Children's Rights (1996, ETS No. 160);

Also bearing in mind the United Nations Convention on the Rights of the Child, especially Article 34 thereof, the Optional Protocol on the sale of children, child prostitution and child pornography, the Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, as well as the International Labour Organization Convention concerning the Prohibition and Immediate Action for the Elimination of the Worst Forms of Child Labour;

Bearing in mind the Council of the European Union Framework Decision on combating the sexual exploitation of children and child pornography (2004/68/JHA), the Council of the European Union Framework Decision on the standing of victims in criminal proceedings (2001/220/JHA), and the Council of the European Union Framework Decision on combating trafficking in human beings (2002/629/JHA);

Taking due account of other relevant international instruments and programmes in this field, in particular the Stockholm Declaration and Agenda for Action, adopted at the 1st World Congress against Commercial Sexual Exploitation of Children (27-31 August 1996), the Yokohama Global Commitment adopted at the 2nd World Congress against Commercial Sexual Exploitation of Children (17-20 December 2001), the Budapest Commitment and Plan of Action, adopted at the preparatory Conference for the 2nd World Congress against Commercial Sexual Exploitation of Children (20-21 November 2001), the United Nations General Assembly Resolution S-27/2 "A world fit for children" and the three-year programme "Building a Europe for and with children", adopted following the 3rd Summit and launched by the Monaco Conference (4-5 April 2006);

Determined to contribute effectively to the common goal of protecting children against sexual exploitation and sexual abuse, whoever the perpetrator may be, and of providing assistance to victims;

Taking into account the need to prepare a comprehensive international instrument focusing on the preventive, protective and criminal law aspects of the fight against all forms of sexual exploitation and sexual abuse of children and setting up a specific monitoring mechanism,

Have agreed as follows:

Chapter I - Purposes, non-discrimination principle and definitions

Article 1 - Purposes

- 1 The purposes of this Convention are to:
 - a prevent and combat sexual exploitation and sexual abuse of children;
 - b protect the rights of child victims of sexual exploitation and sexual abuse;
 - c promote national and international co-operation against sexual exploitation and sexual abuse of children.
- 2 In order to ensure effective implementation of its provisions by the Parties, this Convention sets up a specific monitoring mechanism.

Article 2 - Non-discrimination principle

The implementation of the provisions of this Convention by the Parties, in particular the enjoyment of measures to protect the rights of victims, shall be secured without discrimination on any ground such as sex, race, colour, language, religion, political or other opinion, national or social origin, association with a national minority, property, birth, sexual orientation, state of health, disability or other status.

Article 3 - Definitions

For the purposes of this Convention:

- a “child” shall mean any person under the age of 18 years;
- b “sexual exploitation and sexual abuse of children” shall include the behaviour as referred to in Articles 18 to 23 of this Convention;
- c “victim” shall mean any child subject to sexual exploitation or sexual abuse.

Chapter II - Preventive measures**Article 4 - Principles**

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to prevent all forms of sexual exploitation and sexual abuse of children and to protect children.

Article 5 - Recruitment, training and awareness raising of persons working in contact with children

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to encourage awareness of the protection and rights of children among persons who have regular contacts with children in the education, health, social protection, judicial and law-enforcement sectors and in areas relating to sport, culture and leisure activities.
- 2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the persons referred to in paragraph 1 have an adequate knowledge of sexual exploitation and sexual abuse of children, of the means to identify them and of the possibility mentioned in Article 12, paragraph 1.
- 3 Each Party shall take the necessary legislative or other measures, in conformity with its internal law, to ensure that the conditions to accede to those professions whose exercise implies regular contacts with children ensure that the candidates to these professions have not been convicted of acts of sexual exploitation or sexual abuse of children.

Article 6 - Education for children

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that children, during primary and secondary education, receive information on the risks of sexual exploitation and sexual abuse, as well as on the means to protect themselves, adapted to their evolving capacity. This information, provided in collaboration with parents, where appropriate, shall be given within a more general context of information on sexuality and shall pay special attention to situations of risk, especially those involving the use of new information and communication technologies.

Article 7 - Preventive intervention programmes or measures

Each Party shall ensure that persons who fear that they might commit any of the offences established in accordance with this Convention may have access, where appropriate, to effective intervention programmes or measures designed to evaluate and prevent the risk of offences being committed.

Article 8 – Measures for the general public

- 1 Each Party shall promote or conduct awareness raising campaigns addressed to the general public providing information on the phenomenon of sexual exploitation and sexual abuse of children and on the preventive measures which can be taken.
- 2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to prevent or prohibit the dissemination of materials advertising the offences established in accordance with this Convention.

Article 9 – Participation of children, the private sector, the media and civil society

- 1 Each Party shall encourage the participation of children, according to their evolving capacity, in the development and the implementation of state policies, programmes or others initiatives concerning the fight against sexual exploitation and sexual abuse of children.
- 2 Each Party shall encourage the private sector, in particular the information and communication technology sector, the tourism and travel industry and the banking and finance sectors, as well as civil society, to participate in the elaboration and implementation of policies to prevent sexual exploitation and sexual abuse of children and to implement internal norms through self-regulation or co-regulation.
- 3 Each Party shall encourage the media to provide appropriate information concerning all aspects of sexual exploitation and sexual abuse of children, with due respect for the independence of the media and freedom of the press.
- 4 Each Party shall encourage the financing, including, where appropriate, by the creation of funds, of the projects and programmes carried out by civil society aiming at preventing and protecting children from sexual exploitation and sexual abuse.

Chapter III – Specialised authorities and co-ordinating bodies**Article 10 – National measures of co-ordination and collaboration**

- 1 Each Party shall take the necessary measures to ensure the co-ordination on a national or local level between the different agencies in charge of the protection from, the prevention of and the fight against sexual exploitation and sexual abuse of children, notably the education sector, the health sector, the social services and the law-enforcement and judicial authorities.
- 2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to set up or designate:
 - a independent competent national or local institutions for the promotion and protection of the rights of the child, ensuring that they are provided with specific resources and responsibilities;
 - b mechanisms for data collection or focal points, at the national or local levels and in collaboration with civil society, for the purpose of observing and evaluating the phenomenon of sexual exploitation and sexual abuse of children, with due respect for the requirements of personal data protection.

- 3 Each Party shall encourage co-operation between the competent state authorities, civil society and the private sector, in order to better prevent and combat sexual exploitation and sexual abuse of children.

Chapter IV – Protective measures and assistance to victims

Article 11 – Principles

- 1 Each Party shall establish effective social programmes and set up multidisciplinary structures to provide the necessary support for victims, their close relatives and for any person who is responsible for their care.
- 2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that when the age of the victim is uncertain and there are reasons to believe that the victim is a child, the protection and assistance measures provided for children shall be accorded to him or her pending verification of his or her age.

Article 12 – Reporting suspicion of sexual exploitation or sexual abuse

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the confidentiality rules imposed by internal law on certain professionals called upon to work in contact with children do not constitute an obstacle to the possibility, for those professionals, of their reporting to the services responsible for child protection any situation where they have reasonable grounds for believing that a child is the victim of sexual exploitation or sexual abuse.
- 2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to encourage any person who knows about or suspects, in good faith, sexual exploitation or sexual abuse of children to report these facts to the competent services.

Article 13 – Helplines

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to encourage and support the setting up of information services, such as telephone or Internet helplines, to provide advice to callers, even confidentially or with due regard for their anonymity.

Article 14 – Assistance to victims

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to assist victims, in the short and long term, in their physical and psycho-social recovery. Measures taken pursuant to this paragraph shall take due account of the child's views, needs and concerns.
- 2 Each Party shall take measures, under the conditions provided for by its internal law, to cooperate with non-governmental organisations, other relevant organisations or other elements of civil society engaged in assistance to victims.
- 3 When the parents or persons who have care of the child are involved in his or her sexual exploitation or sexual abuse, the intervention procedures taken in application of Article 11, paragraph 1, shall include:

- the possibility of removing the alleged perpetrator;
 - the possibility of removing the victim from his or her family environment. The conditions and duration of such removal shall be determined in accordance with the best interests of the child.
- 4 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the persons who are close to the victim may benefit, where appropriate, from therapeutic assistance, notably emergency psychological care.

Chapter V - Intervention programmes or measures

Article 15 - General principles

- 1 Each Party shall ensure or promote, in accordance with its internal law, effective intervention programmes or measures for the persons referred to in Article 16, paragraphs 1 and 2, with a view to preventing and minimising the risks of repeated offences of a sexual nature against children. Such programmes or measures shall be accessible at any time during the proceedings, inside and outside prison, according to the conditions laid down in internal law.
- 2 Each Party shall ensure or promote, in accordance with its internal law, the development of partnerships or other forms of co-operation between the competent authorities, in particular health-care services and the social services, and the judicial authorities and other bodies responsible for following the persons referred to in Article 16, paragraphs 1 and 2.
- 3 Each Party shall provide, in accordance with its internal law, for an assessment of the dangerousness and possible risks of repetition of the offences established in accordance with this Convention, by the persons referred to in Article 16, paragraphs 1 and 2, with the aim of identifying appropriate programmes or measures.
- 4 Each Party shall provide, in accordance with its internal law, for an assessment of the effectiveness of the programmes and measures implemented.

Article 16 - Recipients of intervention programmes and measures

- 1 Each Party shall ensure, in accordance with its internal law, that persons subject to criminal proceedings for any of the offences established in accordance with this Convention may have access to the programmes or measures mentioned in Article 15, paragraph 1, under conditions which are neither detrimental nor contrary to the rights of the defence and to the requirements of a fair and impartial trial, and particularly with due respect for the rules governing the principle of the presumption of innocence.
- 2 Each Party shall ensure, in accordance with its internal law, that persons convicted of any of the offences established in accordance with this Convention may have access to the programmes or measures mentioned in Article 15, paragraph 1.
- 3 Each Party shall ensure, in accordance with its internal law, that intervention programmes or measures are developed or adapted to meet the developmental needs of children who sexually offend, including those who are below the age of criminal responsibility, with the aim of addressing their sexual behavioural problems.

Article 17 – Information and consent

- 1 Each Party shall ensure, in accordance with its internal law, that the persons referred to in Article 16 to whom intervention programmes or measures have been proposed are fully informed of the reasons for the proposal and consent to the programme or measure in full knowledge of the facts.
- 2 Each Party shall ensure, in accordance with its internal law, that persons to whom intervention programmes or measures have been proposed may refuse them and, in the case of convicted persons, that they are made aware of the possible consequences a refusal might have.

Chapter VI – Substantive criminal law**Article 18 – Sexual abuse**

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the following intentional conduct is criminalised:
 - a engaging in sexual activities with a child who, according to the relevant provisions of national law, has not reached the legal age for sexual activities;
 - b engaging in sexual activities with a child where:
 - use is made of coercion, force or threats; or
 - abuse is made of a recognised position of trust, authority or influence over the child, including within the family; or
 - abuse is made of a particularly vulnerable situation of the child, notably because of a mental or physical disability or a situation of dependence.
- 2 For the purpose of paragraph 1 above, each Party shall decide the age below which it is prohibited to engage in sexual activities with a child.
- 3 The provisions of paragraph 1.a are not intended to govern consensual sexual activities between minors.

Article 19 – Offences concerning child prostitution

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the following intentional conduct is criminalised:
 - a recruiting a child into prostitution or causing a child to participate in prostitution;
 - b coercing a child into prostitution or profiting from or otherwise exploiting a child for such purposes;
 - c having recourse to child prostitution.

- 2 For the purpose of the present article, the term “child prostitution” shall mean the fact of using a child for sexual activities where money or any other form of remuneration or consideration is given or promised as payment, regardless if this payment, promise or consideration is made to the child or to a third person.

Article 20 – Offences concerning child pornography

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the following intentional conduct, when committed without right, is criminalised:
 - a producing child pornography;
 - b offering or making available child pornography;
 - c distributing or transmitting child pornography;
 - d procuring child pornography for oneself or for another person;
 - e possessing child pornography;
 - f knowingly obtaining access, through information and communication technologies, to child pornography.
- 2 For the purpose of the present article, the term “child pornography” shall mean any material that visually depicts a child engaged in real or simulated sexually explicit conduct or any depiction of a child’s sexual organs for primarily sexual purposes.
- 3 Each Party may reserve the right not to apply, in whole or in part, paragraph 1.a and e to the production and possession of pornographic material:
 - consisting exclusively of simulated representations or realistic images of a non-existent child;
 - involving children who have reached the age set in application of Article 18, paragraph 2, where these images are produced and possessed by them with their consent and solely for their own private use.
- 4 Each Party may reserve the right not to apply, in whole or in part, paragraph 1.f.

Article 21 – Offences concerning the participation of a child in pornographic performances

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the following intentional conduct is criminalised:
 - a recruiting a child into participating in pornographic performances or causing a child to participate in such performances;
 - b coercing a child into participating in pornographic performances or profiting from or otherwise exploiting a child for such purposes;

- c knowingly attending pornographic performances involving the participation of children.
- 2 Each Party may reserve the right to limit the application of paragraph 1.c to cases where children have been recruited or coerced in conformity with paragraph 1.a or b.

Article 22 – Corruption of children

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to criminalise the intentional causing, for sexual purposes, of a child who has not reached the age set in application of Article 18, paragraph 2, to witness sexual abuse or sexual activities, even without having to participate.

Article 23 – Solicitation of children for sexual purposes

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to criminalise the intentional proposal, through information and communication technologies, of an adult to meet a child who has not reached the age set in application of Article 18, paragraph 2, for the purpose of committing any of the offences established in accordance with Article 18, paragraph 1.a, or Article 20, paragraph 1.a, against him or her, where this proposal has been followed by material acts leading to such a meeting.

Article 24 – Aiding or abetting and attempt

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to establish as criminal offences, when committed intentionally, aiding or abetting the commission of any of the offences established in accordance with this Convention.
- 2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to establish as criminal offences, when committed intentionally, attempts to commit the offences established in accordance with this Convention.
- 3 Each Party may reserve the right not to apply, in whole or in part, paragraph 2 to offences established in accordance with Article 20, paragraph 1.b, d, e and f, Article 21, paragraph 1.c, Article 22 and Article 23.

Article 25 – Jurisdiction

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to establish jurisdiction over any offence established in accordance with this Convention, when the offence is committed:
 - a in its territory; or
 - b on board a ship flying the flag of that Party; or
 - c on board an aircraft registered under the laws of that Party; or
 - d by one of its nationals; or
 - e by a person who has his or her habitual residence in its territory.
- 2 Each Party shall endeavour to take the necessary legislative or other measures to establish jurisdiction over any offence established in accordance with this Convention where the offence is committed against one of its nationals or a person who has his or her habitual residence in its territory.

- 3 Each Party may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, declare that it reserves the right not to apply or to apply only in specific cases or conditions the jurisdiction rules laid down in paragraph 1.e of this article.
- 4 For the prosecution of the offences established in accordance with Articles 18, 19, 20, paragraph 1.a, and 21, paragraph 1.a and b, of this Convention, each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that its jurisdiction as regards paragraph 1.d is not subordinated to the condition that the acts are criminalised at the place where they were performed.
- 5 Each Party may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, declare that it reserves the right to limit the application of paragraph 4 of this article, with regard to offences established in accordance with Article 18, paragraph 1.b, second and third indents, to cases where its national has his or her habitual residence in its territory.
- 6 For the prosecution of the offences established in accordance with Articles 18, 19, 20, paragraph 1.a, and 21 of this Convention, each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that its jurisdiction as regards paragraphs 1.d and e is not subordinated to the condition that the prosecution can only be initiated following a report from the victim or a denunciation from the State of the place where the offence was committed.
- 7 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to establish jurisdiction over the offences established in accordance with this Convention, in cases where an alleged offender is present on its territory and it does not extradite him or her to another Party, solely on the basis of his or her nationality.
- 8 When more than one Party claims jurisdiction over an alleged offence established in accordance with this Convention, the Parties involved shall, where appropriate, consult with a view to determining the most appropriate jurisdiction for prosecution.
- 9 Without prejudice to the general rules of international law, this Convention does not exclude any criminal jurisdiction exercised by a Party in accordance with its internal law.

Article 26 – Corporate liability

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that a legal person can be held liable for an offence established in accordance with this Convention, committed for its benefit by any natural person, acting either individually or as part of an organ of the legal person, who has a leading position within the legal person, based on:
 - a power of representation of the legal person;
 - b an authority to take decisions on behalf of the legal person;
 - c an authority to exercise control within the legal person.

- 2 Apart from the cases already provided for in paragraph 1, each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that a legal person can be held liable where the lack of supervision or control by a natural person referred to in paragraph 1 has made possible the commission of an offence established in accordance with this Convention for the benefit of that legal person by a natural person acting under its authority.
- 3 Subject to the legal principles of the Party, the liability of a legal person may be criminal, civil or administrative.
- 4 Such liability shall be without prejudice to the criminal liability of the natural persons who have committed the offence.

Article 27 – Sanctions and measures

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the offences established in accordance with this Convention are punishable by effective, proportionate and dissuasive sanctions, taking into account their seriousness. These sanctions shall include penalties involving deprivation of liberty which can give rise to extradition.
- 2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that legal persons held liable in accordance with Article 26 shall be subject to effective, proportionate and dissuasive sanctions which shall include monetary criminal or non-criminal fines and may include other measures, in particular:
 - a exclusion from entitlement to public benefits or aid;
 - b temporary or permanent disqualification from the practice of commercial activities;
 - c placing under judicial supervision;
 - d judicial winding-up order.
- 3 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to:
 - a provide for the seizure and confiscation of:
 - goods, documents and other instrumentalities used to commit the offences established in accordance with this Convention or to facilitate their commission;
 - proceeds derived from such offences or property the value of which corresponds to such proceeds;
 - b enable the temporary or permanent closure of any establishment used to carry out any of the offences established in accordance with this Convention, without prejudice to the rights of *bona fide* third parties, or to deny the perpetrator, temporarily or permanently, the exercise of the professional or voluntary activity involving contact with children in the course of which the offence was committed.
- 4 Each Party may adopt other measures in relation to perpetrators, such as withdrawal of parental rights or monitoring or supervision of convicted persons.
- 5 Each Party may establish that the proceeds of crime or property confiscated in accordance with this article can be allocated to a special fund in order to finance prevention and assistance programmes for victims of any of the offences established in accordance with this Convention.

Article 28 – Aggravating circumstances

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the following circumstances, in so far as they do not already form part of the constituent elements of the offence, may, in conformity with the relevant provisions of internal law, be taken into consideration as aggravating circumstances in the determination of the sanctions in relation to the offences established in accordance with this Convention:

- a the offence seriously damaged the physical or mental health of the victim;
- b the offence was preceded or accompanied by acts of torture or serious violence;
- c the offence was committed against a particularly vulnerable victim;
- d the offence was committed by a member of the family, a person cohabiting with the child or a person having abused his or her authority;
- e the offence was committed by several people acting together;
- f the offence was committed within the framework of a criminal organisation;
- g the perpetrator has previously been convicted of offences of the same nature.

Article 29 – Previous convictions

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to provide for the possibility to take into account final sentences passed by another Party in relation to the offences established in accordance with this Convention when determining the sanctions.

Chapter VII – Investigation, prosecution and procedural law**Article 30 – Principles**

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that investigations and criminal proceedings are carried out in the best interests and respecting the rights of the child.
- 2 Each Party shall adopt a protective approach towards victims, ensuring that the investigations and criminal proceedings do not aggravate the trauma experienced by the child and that the criminal justice response is followed by assistance, where appropriate.
- 3 Each Party shall ensure that the investigations and criminal proceedings are treated as priority and carried out without any unjustified delay.
- 4 Each Party shall ensure that the measures applicable under the current chapter are not prejudicial to the rights of the defence and the requirements of a fair and impartial trial, in conformity with Article 6 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms.
- 5 Each Party shall take the necessary legislative or other measures, in conformity with the fundamental principles of its internal law:

- to ensure an effective investigation and prosecution of offences established in accordance with this Convention, allowing, where appropriate, for the possibility of covert operations;
- to enable units or investigative services to identify the victims of the offences established in accordance with Article 20, in particular by analysing child pornography material, such as photographs and audiovisual recordings transmitted or made available through the use of information and communication technologies.

Article 31 – General measures of protection

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to protect the rights and interests of victims, including their special needs as witnesses, at all stages of investigations and criminal proceedings, in particular by:
 - a informing them of their rights and the services at their disposal and, unless they do not wish to receive such information, the follow-up given to their complaint, the charges, the general progress of the investigation or proceedings, and their role therein as well as the outcome of their cases;
 - b ensuring, at least in cases where the victims and their families might be in danger, that they may be informed, if necessary, when the person prosecuted or convicted is released temporarily or definitively;
 - c enabling them, in a manner consistent with the procedural rules of internal law, to be heard, to supply evidence and to choose the means of having their views, needs and concerns presented, directly or through an intermediary, and considered;
 - d providing them with appropriate support services so that their rights and interests are duly presented and taken into account;
 - e protecting their privacy, their identity and their image and by taking measures in accordance with internal law to prevent the public dissemination of any information that could lead to their identification;
 - f providing for their safety, as well as that of their families and witnesses on their behalf, from intimidation, retaliation and repeat victimisation;
 - g ensuring that contact between victims and perpetrators within court and law enforcement agency premises is avoided, unless the competent authorities establish otherwise in the best interests of the child or when the investigations or proceedings require such contact.
- 2 Each Party shall ensure that victims have access, as from their first contact with the competent authorities, to information on relevant judicial and administrative proceedings.
- 3 Each Party shall ensure that victims have access, provided free of charge where warranted, to legal aid when it is possible for them to have the status of parties to criminal proceedings.

- 4 Each Party shall provide for the possibility for the judicial authorities to appoint a special representative for the victim when, by internal law, he or she may have the status of a party to the criminal proceedings and where the holders of parental responsibility are precluded from representing the child in such proceedings as a result of a conflict of interest between them and the victim.
- 5 Each Party shall provide, by means of legislative or other measures, in accordance with the conditions provided for by its internal law, the possibility for groups, foundations, associations or governmental or non-governmental organisations, to assist and/or support the victims with their consent during criminal proceedings concerning the offences established in accordance with this Convention.
- 6 Each Party shall ensure that the information given to victims in conformity with the provisions of this article is provided in a manner adapted to their age and maturity and in a language that they can understand.

Article 32 – Initiation of proceedings

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that investigations or prosecution of offences established in accordance with this Convention shall not be dependent upon the report or accusation made by a victim, and that the proceedings may continue even if the victim has withdrawn his or her statements.

Article 33 – Statute of limitation

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the statute of limitation for initiating proceedings with regard to the offences established in accordance with Articles 18, 19, paragraph 1.a and b, and 21, paragraph 1.a and b, shall continue for a period of time sufficient to allow the efficient starting of proceedings after the victim has reached the age of majority and which is commensurate with the gravity of the crime in question.

Article 34 – Investigations

- 1 Each Party shall adopt such measures as may be necessary to ensure that persons, units or services in charge of investigations are specialised in the field of combating sexual exploitation and sexual abuse of children or that persons are trained for this purpose. Such units or services shall have adequate financial resources.
- 2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that uncertainty as to the actual age of the victim shall not prevent the initiation of criminal investigations.

Article 35 – Interviews with the child

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that:
 - a interviews with the child take place without unjustified delay after the facts have been reported to the competent authorities;
 - b interviews with the child take place, where necessary, in premises designed or adapted for this purpose;
 - c interviews with the child are carried out by professionals trained for this purpose;

- d the same persons, if possible and where appropriate, conduct all interviews with the child;
 - e the number of interviews is as limited as possible and in so far as strictly necessary for the purpose of criminal proceedings;
 - f the child may be accompanied by his or her legal representative or, where appropriate, an adult of his or her choice, unless a reasoned decision has been made to the contrary in respect of that person.
- 2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that all interviews with the victim or, where appropriate, those with a child witness, may be videotaped and that these videotaped interviews may be accepted as evidence during the court proceedings, according to the rules provided by its internal law.
- 3 When the age of the victim is uncertain and there are reasons to believe that the victim is a child, the measures established in paragraphs 1 and 2 shall be applied pending verification of his or her age.

Article 36 – Criminal court proceedings

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures, with due respect for the rules governing the autonomy of legal professions, to ensure that training on children's rights and sexual exploitation and sexual abuse of children is available for the benefit of all persons involved in the proceedings, in particular judges, prosecutors and lawyers.
- 2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure, according to the rules provided by its internal law, that:
- a the judge may order the hearing to take place without the presence of the public;
 - b the victim may be heard in the courtroom without being present, notably through the use of appropriate communication technologies.

Chapter VIII – Recording and storing of data

Article 37 – Recording and storing of national data on convicted sexual offenders

- 1 For the purposes of prevention and prosecution of the offences established in accordance with this Convention, each Party shall take the necessary legislative or other measures to collect and store, in accordance with the relevant provisions on the protection of personal data and other appropriate rules and guarantees as prescribed by domestic law, data relating to the identity and to the genetic profile (DNA) of persons convicted of the offences established in accordance with this Convention.
- 2 Each Party shall, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, communicate to the Secretary General of the Council of Europe the name and address of a single national authority in charge for the purposes of paragraph 1.

- 3 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the information referred to in paragraph 1 can be transmitted to the competent authority of another Party, in conformity with the conditions established in its internal law and the relevant international instruments.

Chapter IX – International co-operation

Article 38 – General principles and measures for international co-operation

- 1 The Parties shall co-operate with each other, in accordance with the provisions of this Convention, and through the application of relevant applicable international and regional instruments, arrangements agreed on the basis of uniform or reciprocal legislation and internal laws, to the widest extent possible, for the purpose of:
 - a preventing and combating sexual exploitation and sexual abuse of children;
 - b protecting and providing assistance to victims;
 - c investigations or proceedings concerning the offences established in accordance with this Convention.
- 2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that victims of an offence established in accordance with this Convention in the territory of a Party other than the one where they reside may make a complaint before the competent authorities of their State of residence.
- 3 If a Party that makes mutual legal assistance in criminal matters or extradition conditional on the existence of a treaty receives a request for legal assistance or extradition from a Party with which it has not concluded such a treaty, it may consider this Convention the legal basis for mutual legal assistance in criminal matters or extradition in respect of the offences established in accordance with this Convention.
- 4 Each Party shall endeavour to integrate, where appropriate, prevention and the fight against sexual exploitation and sexual abuse of children in assistance programmes for development provided for the benefit of third states.

Chapter X – Monitoring mechanism

Article 39 – Committee of the Parties

- 1 The Committee of the Parties shall be composed of representatives of the Parties to the Convention.
- 2 The Committee of the Parties shall be convened by the Secretary General of the Council of Europe. Its first meeting shall be held within a period of one year following the entry into force of this Convention for the tenth signatory having ratified it. It shall subsequently meet whenever at least one third of the Parties or the Secretary General so requests.
- 3 The Committee of the Parties shall adopt its own rules of procedure.

Article 40 - Other representatives

- 1 The Parliamentary Assembly of the Council of Europe, the Commissioner for Human Rights, the European Committee on Crime Problems (CDPC), as well as other relevant Council of Europe intergovernmental committees, shall each appoint a representative to the Committee of the Parties.
- 2 The Committee of Ministers may invite other Council of Europe bodies to appoint a representative to the Committee of the Parties after consulting the latter.
- 3 Representatives of civil society, and in particular non-governmental organisations, may be admitted as observers to the Committee of the Parties following the procedure established by the relevant rules of the Council of Europe.
- 4 Representatives appointed under paragraphs 1 to 3 above shall participate in meetings of the Committee of the Parties without the right to vote.

Article 41 - Functions of the Committee of the Parties

- 1 The Committee of the Parties shall monitor the implementation of this Convention. The rules of procedure of the Committee of the Parties shall determine the procedure for evaluating the implementation of this Convention.
- 2 The Committee of the Parties shall facilitate the collection, analysis and exchange of information, experience and good practice between States to improve their capacity to prevent and combat sexual exploitation and sexual abuse of children.
- 3 The Committee of the Parties shall also, where appropriate:
 - a facilitate the effective use and implementation of this Convention, including the identification of any problems and the effects of any declaration or reservation made under this Convention;
 - b express an opinion on any question concerning the application of this Convention and facilitate the exchange of information on significant legal, policy or technological developments.
- 4 The Committee of the Parties shall be assisted by the Secretariat of the Council of Europe in carrying out its functions pursuant to this article.
- 5 The European Committee on Crime Problems (CDPC) shall be kept periodically informed regarding the activities mentioned in paragraphs 1, 2 and 3 of this article.

Chapter XI - Relationship with other international instruments**Article 42 - Relationship with the United Nations Convention on the Rights of the Child and its Optional Protocol on the sale of children, child prostitution and child pornography**

This Convention shall not affect the rights and obligations arising from the provisions of the United Nations Convention on the Rights of the Child and its Optional Protocol on the sale of children, child prostitution and child pornography, and is intended to enhance the protection afforded by them and develop and complement the standards contained therein.

Article 43 – Relationship with other international instruments

- 1 This Convention shall not affect the rights and obligations arising from the provisions of other international instruments to which Parties to the present Convention are Parties or shall become Parties and which contain provisions on matters governed by this Convention and which ensure greater protection and assistance for child victims of sexual exploitation or sexual abuse.
- 2 The Parties to the Convention may conclude bilateral or multilateral agreements with one another on the matters dealt with in this Convention, for purposes of supplementing or strengthening its provisions or facilitating the application of the principles embodied in it.
- 3 Parties which are members of the European Union shall, in their mutual relations, apply Community and European Union rules in so far as there are Community or European Union rules governing the particular subject concerned and applicable to the specific case, without prejudice to the object and purpose of the present Convention and without prejudice to its full application with other Parties.

Chapter XII – Amendments to the Convention**Article 44 – Amendments**

- 1 Any proposal for an amendment to this Convention presented by a Party shall be communicated to the Secretary General of the Council of Europe and forwarded by him or her to the member States of the Council of Europe, any signatory, any State Party, the European Community, any State invited to sign this Convention in accordance with the provisions of Article 45, paragraph 1, and any State invited to accede to this Convention in accordance with the provisions of Article 46, paragraph 1.
- 2 Any amendment proposed by a Party shall be communicated to the European Committee on Crime Problems (CDPC), which shall submit to the Committee of Ministers its opinion on that proposed amendment.
- 3 The Committee of Ministers shall consider the proposed amendment and the opinion submitted by the CDPC and, following consultation with the non-member States Parties to this Convention, may adopt the amendment.
- 4 The text of any amendment adopted by the Committee of Ministers in accordance with paragraph 3 of this article shall be forwarded to the Parties for acceptance.
- 5 Any amendment adopted in accordance with paragraph 3 of this article shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of one month after the date on which all Parties have informed the Secretary General that they have accepted it.

Chapter XIII – Final clauses**Article 45 – Signature and entry into force**

- 1 This Convention shall be open for signature by the member States of the Council of Europe, the non-member States which have participated in its elaboration as well as the European Community.

- 2 This Convention is subject to ratification, acceptance or approval. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.
- 3 This Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date on which 5 signatories, including at least 3 member States of the Council of Europe, have expressed their consent to be bound by the Convention in accordance with the provisions of the preceding paragraph.
- 4 In respect of any State referred to in paragraph 1 or the European Community, which subsequently expresses its consent to be bound by it, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of the deposit of its instrument of ratification, acceptance or approval.

Article 46 - Accession to the Convention

- 1 After the entry into force of this Convention, the Committee of Ministers of the Council of Europe may, after consultation of the Parties to this Convention and obtaining their unanimous consent, invite any non-member State of the Council of Europe, which has not participated in the elaboration of the Convention, to accede to this Convention by a decision taken by the majority provided for in Article 20.d of the Statute of the Council of Europe, and by unanimous vote of the representatives of the Contracting States entitled to sit on the Committee of Ministers.
- 2 In respect of any acceding State, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of deposit of the instrument of accession with the Secretary General of the Council of Europe.

Article 47 - Territorial application

- 1 Any State or the European Community may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, specify the territory or territories to which this Convention shall apply.
- 2 Any Party may, at any later date, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend the application of this Convention to any other territory specified in the declaration and for whose international relations it is responsible or on whose behalf it is authorised to give undertakings. In respect of such territory, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of such declaration by the Secretary General.
- 3 Any declaration made under the two preceding paragraphs may, in respect of any territory specified in such declaration, be withdrawn by a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe. The withdrawal shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of such notification by the Secretary General.

Article 48 - Reservations

No reservation may be made in respect of any provision of this Convention, with the exception of the reservations expressly established. Any reservation may be withdrawn at any time.

Article 49 – Denunciation

- 1 Any Party may, at any time, denounce this Convention by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe.
- 2 Such denunciation shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of the notification by the Secretary General.

Article 50 – Notification

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council of Europe, any State signatory, any State Party, the European Community, any State invited to sign this Convention in accordance with the provisions of Article 45 and any State invited to accede to this Convention in accordance with the provisions of Article 46 of:

- a any signature;
- b the deposit of any instrument of ratification, acceptance, approval or accession;
- c any date of entry into force of this Convention in accordance with Articles 45 and 46;
- d any amendment adopted in accordance with Article 44 and the date on which such an amendment enters into force;
- e any reservation made under Article 48;
- f any denunciation made in pursuance of the provisions of Article 49;
- g any other act, notification or communication relating to this Convention.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Convention.

Done at Lanzarote, this 25th day of October 2007, in English and in French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe, to the non-member States which have participated in the elaboration of this Convention, to the European Community and to any State invited to accede to this Convention.

Po zaznajomieniu się z powyższą konwencją, w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej oświadczam, że:

- została ona uznana za słuszną zarówno w całości, jak i każde z postanowień w niej zawartych,
- jest przyjęta, ratyfikowana i potwierdzona,
- będzie niezmiennie zachowywana, z uwzględnieniem oświadczenia do artykułu 25 ust. 3 oraz 37 ust. 2 konwencji.

Na dowód czego wydany został akt niniejszy, opatrzony pieczęcią Rzeczypospolitej Polskiej.

Dano w Warszawie dnia 22 stycznia 2015 r.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej: *B. Komorowski*

L.S.

Prezes Rady Ministrów: *E. Kopacz*